

Memo stand van zaken Ontwikkelperspectief per 16 mei 2025

Inleiding

Op 18 oktober 2024 heeft het BO het Plan van Aanpak Ontwikkelperspectief 2050 vastgesteld. Op 7 november 2024 hebben Rijk en Regio¹ tijdens het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BO-L) afgesproken aan de slag te gaan met het uitwerken van een integrale verstedelijkingsstrategie richting 2050. Het Ontwikkelperspectief is een eerste stap in het uitwerken van de verstedelijkingsstrategie.

Het Ontwikkelperspectief is het langetermijnperspectief (richting 2050, en met een doorkijk naar 2100) op (integrale) verstedelijking in de regio Stedendriehoek. We stellen ons het product voor als een compact en goed te begrijpen stuk, bestaande uit een verstedelijkingsmodel gevisualiseerd op kaart (waar voorzien we welke ontwikkelingen?) en uitgewerkte uitgangspunten voor verstedelijking (hoe en onder welke voorwaarden willen we verstedelijken?). Het Ontwikkelperspectief moet de vraag beantwoorden: *Op welke manier kan het accommoderen van de verstedelijkingsopgave ook leiden tot het versterken van de Brede Welvaart in de regio Stedendriehoek in 2050?*. In 2025 wordt gewerkt aan de inhoud van het Ontwikkelperspectief zodat er Q4-2025/Q1-2026 een Ontwerp Ontwikkelperspectief 2050 ter besluitvorming voorligt.

Het proces om te komen tot een gedragen Ontwikkelperspectief is dynamisch en afhankelijk van op voorhand moeilijk te voorspellen in- en externe factoren. De planning kan in de loop van de tijd wijzigingen. Flexibiliteit en adaptiviteit is vereist. Het BO zal daarom in elke vergadering middels een memo stand van zaken worden bijgepraat. Dit memo gaat in op de stand van zaken van het traject Ontwikkelperspectief 2050 sinds het afgelopen BO op 18 oktober 2024, in het bijzonder gaat het in op de geboekte voortgang, de planning, en de voorziene besluitvorming.

Ambitie

Verstedelijking is géén verstening, het gaat om de ontwikkeling van de hele Regio in balans. Het besluit om tot en met 2030 24.000 woningen toe te voegen (Regionale Woondeal 2022- 2030) - inclusief de ambitie dit op te laten lopen tot 40.000 extra woningen in 2040 en mogelijke doorgroei naar 2050 - gebeurt in balans met de opgaven water, natuur, groen, energie, economie, voorzieningen en mobiliteit. Waar levert de hefboom van nieuwe woningen de meeste maatschappelijke meerwaarde op en is de hefboomwerking sterk genoeg om tegengewicht te bieden aan de stedelijke kwaliteitssprong in de buurregio's (Utrecht-Amersfoort, Arnhem-Nijmegen, Foodvalley, Zwolle, Twente)? Het is de ambitie om in het Ontwikkelperspectief een verkenning te doen naar grootschalige woningbouwlocaties, het toekomstig economisch profiel van de regio (mede in relatie tot de toekomst van de goederencorridors A1/A50, IJssel, North Sea Baltic corridor / GNOE), bereikbaarheid van de Stedendriehoek in de context van een transitie naar duurzame mobiliteit en een verkenning naar de bijdragen die verstedelijking kan leveren aan (boven)regionale topvoorzieningen en een breed regionaal voorzieningenaanbod? Er ligt een stapeling van opgaven, die om een integrale samenhangende ruimtelijke oplossing vraagt. Op een klein oppervlak moet veel gebeuren. Dat vergt keuzes, slimme combinaties en innovaties.

Het doel is om een Ontwikkelperspectief te maken dat gedragen wordt door alle partijen in de regio, waarbij Brede Welvaart als afwegingskader geldt. Het Ontwikkelperspectief wordt dus niet alleen getoetst op ruimtelijke en economische impact, maar ook op brede sociale, ecologische, en maatschappelijke doelen. Brede participatie en (bestuurlijk) draagvlak staan centraal.

¹ De provincies Gelderland en Overijssel; de waterschappen Drents Overijsselse Delta, Vallei en Veluwe, Rijn en IJssel; de gemeenten Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Heerde, Lochem, Voorst en Zutphen en de regio organisatie Regio Stedendriehoek

Inhoud

Om tot de juiste inhoud te komen zijn begin 2025 3 externe partijen aangetrokken om de 3 deelsporen vorm te geven, dit zijn: Studio Bereikbaar (Verstedelijking in Balans), Moventem (Brede Welvaart) en Strootman (Gebiedsbiografie). Contractueel is bepaald dat mogelijke uitloop in 2026 een optie is.

Deelproduct 1. Feitenrelaas

Het eerste deelproduct 'Feitenrelaas' wordt door alle 3 de partijen opgesteld. Daarmee ontstaat een gezamenlijk uitgangspunt voor het opstellen van de verschillende varianten die onderzocht moeten worden. Er is door de regio Stedendriehoek al veel informatie voor handen, deze wordt aangevuld door de partijen en ter kennisname aangeboden.

Deelproduct 2. Afwegingskader Brede Welvaart

Rijk en Regio onderkennen de fundamentele verschuiving van economische groei en fysieke infrastructuur naar een integrale benadering waarin duurzaamheid, gezondheid, sociale cohesie en lange termijn leefkwaliteit een volwaardig gewicht krijgen in de besluitvorming. Dit vraagt om een methodologie die kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren combineert, en tegelijkertijd de dynamiek van verschillende schaalniveaus – lokaal, regionaal, nationaal – meeweegt.

Om een afwegingskader op te zetten moet brede welvaart worden geoperationaliseerd op een manier die praktisch hanteerbaar is zonder te vervallen in een technocratische checklistbenadering. De integrale afweging moet recht doen aan de uiteenlopende belangen en perspectieven binnen een regio, waarbij zowel meetbare effecten (zoals CO₂-reductie of woningbouwopgave) als meer kwalitatieve overwegingen (zoals beleving van landschap en sociale verbondenheid) in samenhang worden beschouwd.

Het afwegingskader is geen statisch instrument, maar een dynamisch leerproces. Dit vraagt om monitoring en evaluatie: werken de keuzes in de praktijk zoals beoogd? Welke trade-offs blijken in de praktijk het meest problematisch? En hoe kan het kader gaandeweg worden verfijnd? De ontwikkeling van een afwegingskader voor brede welvaart biedt een kans om ruimtelijke keuzes op een duurzamere, inclusievere en toekomstbestendige manier te maken. Het afwegingskader is geen vastomlijnd, allesomvattend model, maar een adaptieve benadering waarin brede welvaart als leidraad dient.

Deelproduct 3.a Variantenstudie incl. Effectbepaling

Derde deelproduct presenteert verschillende varianten, kwalitatief én kwantitatief. Dus een verstedelijkingsmodel (hoe verstedelijken) met een concept daarachter en uitleg wat voor regio hierbij past. Er zijn meerdere modellen mogelijk. Deze varianten/modellen zijn gericht op de beleidsmatige keuzes die voorliggen voor een ontwikkelperspectief. De varianten moeten na beoordeling en consultatie leiden tot een gezamenlijke keuze van Rijk, provincies en gemeenten voor de gewenste ontwikkelrichting van de regio (afwegingskader brede welvaart). De modellen werken vanuit een eigen 'verstedelijkingslogica'.

In de Contourenschets en de informele participatieronde die daarmee is gedaan is hier al belangrijk voorwerk verricht. De vier varianten in de Contourenschets hadden als doel het gesprek over verstedelijking te starten met de verschillende partijen in de regio. Inmiddels is veel input opgehaald (o.m. bij de raden en staten, de Economic Board S3H) die de basis kan zijn voor het bijstellen/aanscherpen van schetsen of andere varianten. We vragen van de al de opgedane kennis en informatie te benutten voor het vervolgtraject.

Het beoogde resultaat is een aantal (drie à vier) varianten kwantitatief en kwalitatief onderbouwd (in beeld, data en tekst). De varianten moeten een hulpmiddel zijn om gewenste ontwikkelrichting te

bepalen (brede welvaart). Daarbij wordt inzicht gegeven in de (in)directe ruimtelijke en maatschappelijke effecten van de varianten op zowel de kwantitatieve als kwalitatieve indicatoren van enerzijds het afwegingskader Brede Welvaart als anderzijds het Dashbord Verstedelijking.

Deelproduct 3.b Gebiedsbiografie

De Stedendriehoek is een plek waar het prettig wonen en werken is, met een hoge landschappelijke kwaliteit. Tegelijkertijd komen er veel opgaven op de regio af. Het werken aan deze opgaven vraagt om een goed verhaal over de omgang met het natuurlijk systeem, de identiteit van de regio en de bestaande gebiedskwaliteiten, in de vorm van een gebiedsbiografie met de doorvertaling naar ontwikkelkansen en -principes. De gebiedsbiografie zal meer zijn dan een beschrijvend stuk, het moet actief bijdragen in de ruimtelijke planvorming, door een meer beschrijvende gebiedsbiografie te koppelen aan kansen en ontwikkelprincipes. Via 'tekensessies' met mensen uit het gebied wordt aan de gebiedsbiografie en de herkomstwaarde handen en voeten gegeven. Op hoofdlijnen zien we voor de Gebiedsbiografie de volgende opzet voor ons:

- Tijdsvenster 1: Natuurlijk landschap en prehistorische bewoning (<800 na Chr.). Hierin komt een themakaart 'Natuurlijk systeem als basis', en vier kaders met lokale verhalen uit historische krantendatabases of opgehaald uit de tekencursus.
- Tijdsvenster 2: Middeleeuwse landschappen (800-1850 na Chr.). Hierin komt een themakaart, 'Identiteit als basis', en weer vier kaders met lokale verhalen. Dit tijdsvenster levert inzicht in identiteiten op verschillende schaalniveaus.
- Tijdsvenster 3: Modern landschap (>1850 na Chr.). Hierin komt een themakaart 'Zorgvuldig en meervoudig ruimtegebruik' en wederom vier kaders met lokale verhalen.

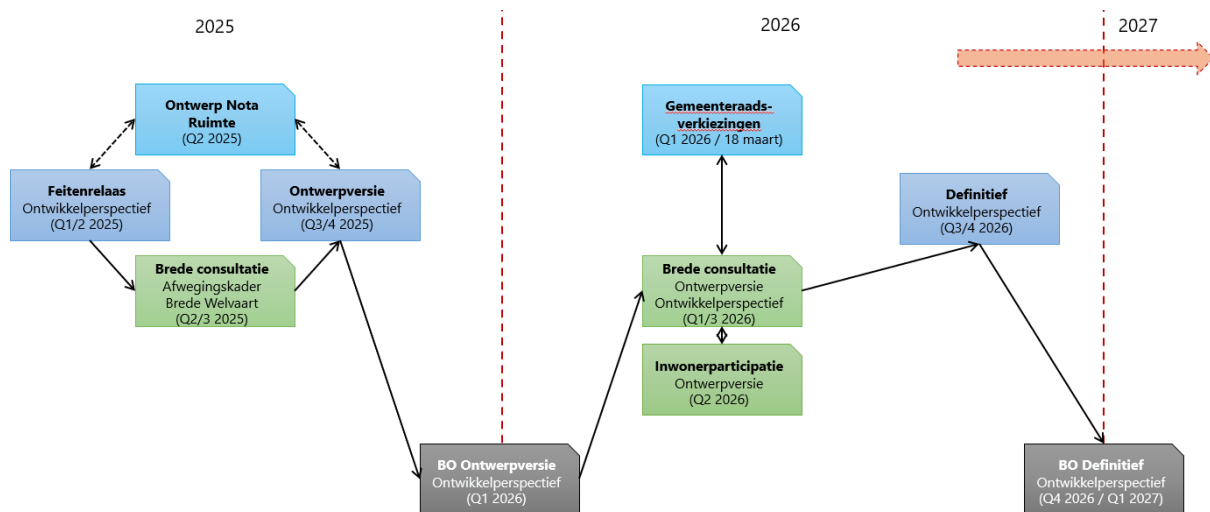
Deelproduct 4. Ontwerpversie Ontwikkelperspectief

In de laatste stap wordt de input uit de voorgaande stappen geïntegreerd en samengevoegd tot een rapportage). Een voorbeeld van bestaande verstedelijkingsstrategieën en/of ontwikkelperspectieven zijn terug te vinden op: [Verstedelijkingsgebieden | Aanpak NOVEX-gebieden | Ruimtelijke ordening Nederland](#)

Planning

Figuur 1. hieronder geeft schetsmatig de meerjarenplanning van het Ontwikkelperspectief op hoofdlijnen weer en figuur 2. geeft de detailplanning voor 2025 weer. Lichtblauw vertegenwoordigt externe ontwikkelingen, donkerblauw vertegenwoordigt verschillende versies van het Ontwikkelperspectief, groen vertegenwoordigt consultatieprocessen en zwart vertegenwoordigt besluitvorming. Het jaar 2025 staat in het teken van gezamenlijk onderzoek en ontwerp en 2026 wordt benut voor besluitvorming en formele participatietrajecten.

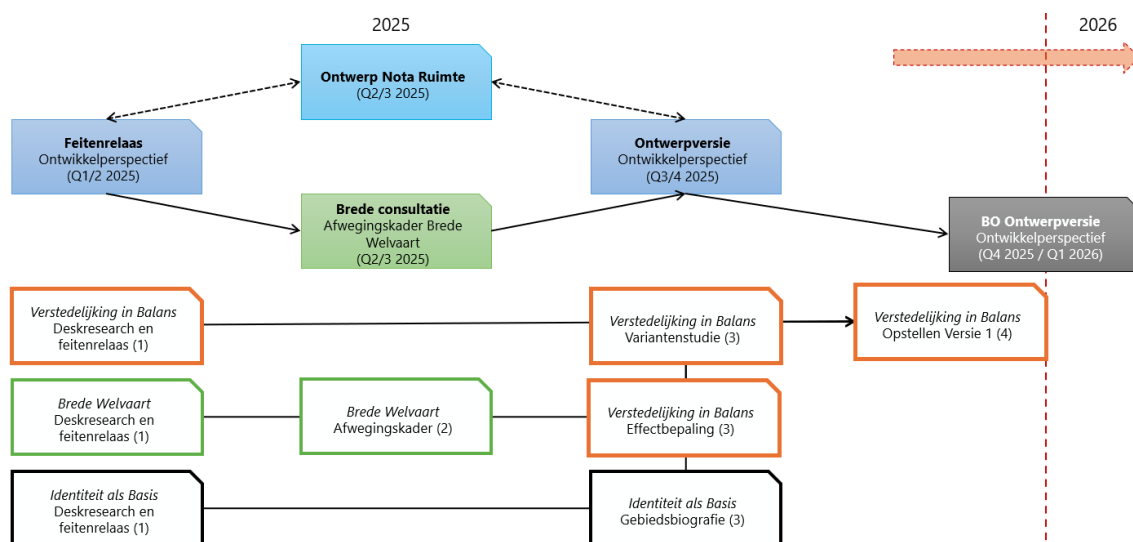
Meerjarenplanning. De Ontwerpversie Ontwikkelperspectief is gereed in Q3/4 2025. Het BO geeft Q1 2026 de Ontwerpversie vrij voor consultatie aan Algemeen Bestuur waterschappen (AB), Provinciale Staten provincie (PS) en de huidige ploeg gemeenteraden. Het is de nadrukkelijke wens van de gemeenteraden om voor de gemeenteraadsverkiezingen van 18 maart 2026 de reacties op het ontwerp van de huidige raden mee te geven aan de nieuwe gemeenteraden. Dit zet druk op de planning. Q2/3 2026 is inwonerparticipatie beoogd en worden de reacties verwerkt tot het Definitief Ontwikkelperspectief dat het BO in Q1 2027 vaststelt. Het Definitief Ontwikkelperspectief wordt ook ter besluitvorming voorgelegd aan het Algemeen Bestuur waterschappen, de Provinciale Staten provincies en de (nieuwe) gemeenteraden.

Figuur 1. Meerjarenplanning

(Deel)productplanning 2025. Figuur 2. hieronder geeft schetsmatig de (deel)productplanning weer voor 2025.

- Deelproduct 1. "Feitenrelaas" is gereed Q1/2 2025 en kan als input dienen voor de Ontwerp Nota Ruimte in Q2/3. Deelproduct 1 wordt ter kennisname gedeeld.
- Deelproduct 2. "Afwegingskader Brede Welvaart" wordt in Q2/3 2025 ter consultatie aangeboden aan Algemeen Bestuur waterschappen (AB), Provinciale Staten provincie (PS) en gemeenteraden. Bij het opstellen van het Afwegingskader wordt directe inbreng van bewoners en maatschappelijke partijen voorzien.
- Deelproducten 3. "Variantenstudie incl. Effectbepaling" en de "Gebiedsbiografie" geeft de eerste ruimtelijke vertaling weer van de verschillende mogelijke inrichtingen van de regio en geldt als opmaat naar het maken van keuzes in Deelproduct 4. Deelproduct 3 zal Q3/4 ter kennisneming worden aangeboden aan Algemeen Bestuur waterschappen (AB), Provinciale Staten provincie (PS) en gemeenteraden.
- Deelproduct 4. "Ontwerperspectief 1. Ontwikkelperspectief" wordt in het BO Q1 2026 vrijgesteld voor brede consultatie.

Figuur 2. (Deel)product planning 2025

Maakdagen. Figuur 3. hieronder geeft een overzicht van de geplande Maakdagen. Om tot de juiste inhoud en draagvlak te komen worden maximaal 10 maakdagen ingepland met een brede

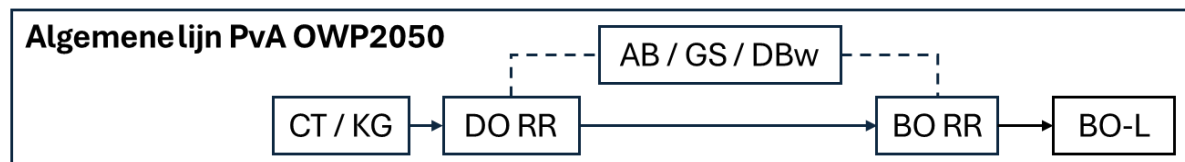
vertegenwoordiging van experts uit de deelnemende partijen. In deze maaddagen bouwen we aan draagvlak door deelnemers zich de inhoud zelf eigen te laten maken, andere inzichten aan te laten dragen en ze zich het ‘verhaal’ toe te eigenen. De regie ligt bij de desbetreffende bureaus waarbij de werkorganisatie ondersteuning biedt.

Dag	Thema	Tijd	Bureaus
8-apr	Brede Welvaart - Verkennen van Indicatoren	13:30 / 16:00	Moventem (trekker) / S3H
17-apr	Verstedelijking in Balans - Kick-Off	12:30 / 16:30	Studio Bereikbaar (trekker) / S3H
21-mei	Feitenrelasen van drie sporen - Opmaat naar Variantenstudie	13:00 / 16:00	Studio Bereikbaar (trekker) / Strootman / Moventem
27-mei	Brede Welvaart - Botsproef indicatoren als opmaat naar Afwegingskader	13:00 / 16:00	Moventem (trekker) / S3H
16-jun	Gebiedsbiografie - Opzoek naar Ontwikkelkansen richting de Variantenstudie	09:30 / 12:30	Strootman (trekker) / S3H
	Verstedelijking in Balans - Variantenstudie als opmaat naar Effectbepaling	14:00 / 17:00	Studio Bereikbaar (trekker) / S3H
11-sep	Verstedelijking in Balans - Effecten doorleven als opmaat naar Ontwerp Ontwikkelperspectief	13:00 / 16:00	Studio Bereikbaar (trekker) / Strootman / Moventem
16-okt	<i>N.t.b.</i>	13:00 / 16:00	<i>N.t.b.</i>
13-nov	Verstedelijking in Balans – Ontwerp Ontwikkelperspectief doorleven	13:00 / 16:00	Studio Bereikbaar (trekker) / S3H

Figuur 3. Overzicht Maaddagen.

Verwachte besluitvorming

De algemene besluitvormingslijn binnen de governance van het Ontwikkelperspectief (vastgesteld door het BO op 18 oktober 2024) loopt van het Directie Overleg Rijk-Regio Ontwikkelperspectief Stedendriehoek (DO RR) tot het Bestuurlijk Overleg Rijk-Regio Ontwikkelperspectief Stedendriehoek (BO RR). Het BO RR besluit tot vaststelling, de individuele betrokken partijen bereiden BO besluiten via het Directie Overleg (BO RR) in de eigen lijn voor en stellen (afhankelijk van het type besluit) de besluiten achteraf binnen eigen mandaat vast.

In 2025 voorzien we de volgende (deel)producten en de volgende **type besluiten**:

Kennisnemen	Deelproduct 1. Feitenrelaas
Consulteren	Deelproduct 2. Afwegingskader Brede Welvaart; Deelproduct 3. Variantenstudie incl. Effectbepaling en Gebiedsbiografie:
Vaststellen	Deelproduct 4. Ontwerpversie Ontwikkelperspectief

Bestuurlijke besluitvormende overleggen

23 mei	BO RR OWP S3H – Deelproduct 1. Feitenrelaas	Kennisnemen
2 juni	BO Leefomgeving (Oost)	
n.t.b. oktober	BO RR OWP S3H S3H – Deelproduct 2. Afwegingskader Brede Welvaart	Consulteren
n.t.b. november	BO MIRT (Oost)	
n.t.b. december	BO RR OWP S3H - Deelproduct 3. Variantenstudie incl. Effectbepaling en Gebiedsbiografie	Kennisnemen
n.t.b. maart '26	BO RR OWP S3H – Deelproduct 4. Ontwerpversie Ontwikkelperspectief	Consulteren

Benutten plenaire sessie regiodagen Stedendriehoek

16 april	Thema: Brede Welvaart - Afwegingskader
2 juli	Thema: Verstedelijking in Balans - Variantenstudie
1 oktober	Thema: Gebiedsbiografie - Identiteit als Basis
10 december	Thema: Ontwerpversie Ontwikkelperspectief

Betrekken Raden (gemeenten), Staten (provincie) en Dagelijks Bestuur (waterschap)

13 mei	Regiobrede conferentie Brede Welvaart
26 juni	Oordeelsvormende consultatie Afwegingskader Brede Welvaart
n.t.b. september	Schriftelijke terugkoppeling consultatie
n.t.b. november	Regiobrede conferentie Ontwerpversie Ontwikkelperspectief
n.t.b. januari 2026	Consultatie raden Ontwerpversie Ontwikkelperspectief
n.t.b. april 2026	Meenemen nieuwe raad in proces

Samenhang met overige ruimtelijke sporen

Momenteel zijn er vijf verschillende ruimtelijke sporen te onderscheiden. Van grof naar fijn:

1. Nota Ruimte (Rijk – scope nationaal);
2. Ruimtelijk arrangement (Rijk-provincie, scope bovenregionaal, per provincie, dus Gelderland en Overijssel);
3. Provinciale Omgevingsvisie – verordening (provincie, scope Gelderland en scope Overijssel);
4. Ontwikkelperspectief (Rijk en regio: gemeenten, waterschappen en provincies, scope regio Stedendriehoek);
5. Regionaal programma – Gebiedsprocessen (gezamenlijke inzet op plekken in de regio met gestapelde ruimtelijke vraagstukken: scope gebied).

De ruimtelijke sporen leggen een eigen traject af, maar grijpen van tijd tot tijd in elkaar. Er is samenhang tussen het spoor van het Ontwikkelperspectief en de andere ruimtelijke sporen en ze staan niet geheel los van elkaar. Rijk, provincies, waterschappen, regio en gemeenten zorgen in gezamenlijkheid voor ontwikkeling van alle ruimtelijke sporen.

Participatie en communicatie

Maatschappelijke participatie speelt hierin een sleutelrol. Een afwegingskader dat brede welvaart serieus neemt, kan niet zonder een deliberatieve component waarin bewoners en maatschappelijke partijen invloed hebben op de uiteindelijke keuzes. Dit betekent dat we veelal langs elkaar heen bewegende traditionele verhouding tussen expertkennis en ervaringskennis moeten herzien: beide zijn nodig om tot gedragen en duurzame oplossingen te komen. Er is daarom een Routekaart Participatie opgesteld en er wordt onderzocht op welke wijze helder en eenduidig over het proces kan worden

Routekaart participatieaanpak v090425

	mei	juni	juli	augustus	september	oktober	november	december	Q1-26
Meebeslissen	BO S3H 23 mei	BO-L 2 juni			Eind sep BO S3H		BO MIRT 18 nov	Ontwerp Ontwikkel perspectief BO Rijk Regio	
Coproduceren	Regio conferentie Raden- en Staten 13 mei		Consultatie Raden- en Staten 3 juli				Regio conferentie Raden- en Staten	Consultatie Raden- en Staten	
	<i>Maakdagen (niet onderdeel van de aanpak)</i>								
					Product: Afwegingskader Brede Welvaart	Maakdag gebiedsbiografie		Product: Ontwerp Ontwikkelperspectief	
Roadplegen en adviseren	Jongeren & ambassadeurs EB & Bouwsociëteit	Waarde indicatoren met inwoners en omgeving	Sessies gebiedsbiografie (erfgoed, cultuurorg. en musea)		Toekomstdagen maatschappelijk middenveld	Economic board & Bouwsociëteit & jongeren	Product: Gebiedsbiografie	Digitale enquête (inwoners en omgeving)	
Informerend	Website Regiobureau met stand van zaken verkenningen, openbare informatie voor inwoners en omgeving >>>>>>>>>>							Informerend over genomen besluit	
	<>	<>	Nieuwsbrieven	<>	<>				

Figuur 4. Routekaart participatie